

LORI HOLS
ANDERSON

PRO
GOVO
RI

Preveo s engleskog
Milan Đurić

— Laguna —

Naslov originala

Laurie Halse Anderson

SPEAK

Copyright © 1999 by Laurie Halse Anderson

Published by arrangement with Farrar Straus and Giroux
Books for Young Readers, an imprint of Macmillan
Publishing Group, LLC.

Translation copyright © za srpsko izdanje 2024, LAGUNA

Edicija Outsajderi

S1: E3

*Posvećeno Sendi Bernstin,
koja mi je pomogla da nađem svoj glas,
i mom mužu Gregu, koji sluša*

PRVO TROMESEČJE

DOBRO DOŠLI U SREDNJU ŠKOLU *Meriveder*

Ovo je moje prvo jutro u srednjoj školi. Imam sedam novih svezaka, suknju koju mrzim i boli me stomak.

Školski autobus brunda ka mom ćošku. Vrata se otvaraju i penjem se. Ja sam prva osoba koju je pokupio danas. Autobus se odmiče od ivičnjaka dok stojim u prolazu između sedišta. Gde da sednem? Nikad nisam bila propalitet sa zadnjih sedišta. Ako sednem u sredinu, neko nepoznat bi mogao da sedne do mene. Ako sednem napred, izgledaću kao klinka, ali zaključujem da su mi odatle najbolje šanse da pogledom uspostavim kontakt s nekom od mojih drugarica, ako ijedna ikada reši da priča sa mnom.

Autobus skuplja učenike u grupama od četvoro ili petoro. Dok prolaze između sedišta, oni s kojima sam u višim razredima osnovne škole bila u laboratoriji ili smo se družili na fizičkom besno zure u mene. Sklapam oči. To je ono čega sam se plašila. Dok polazimo s poslednjeg stajališta, jedino ja sedim sama.

Vozač usporava da bi nas prevezao preko brda. Mašina stenje, što navodi dečake sa zadnjih sedišta da dovikuju nešto opsceno. Neko je stavio previše kolonjske vode. Pokušavam da otvorim svoj prozor, ali se male reze ne daju pomeriti. Tip iza mene razmotava doručak i papirom me gađa u potiljak. Odbija mi se u krilo – čokoladna bananica.

Prolazimo pored domara koji prefarbavaju znak pred srednjom školom. Školski odbor je odlučio da natpis „Srednja škola *Meriveder* – dom Trojanaca“ ne šalje dovoljno uverljivu poruku umerenosti, pa ga menjaju u „Plavi đavoli“. Bolji je đavo kog znaš nego Trojanac kog ne znaš, valjda. Školske boje će ostati ljubičasta i siva. Odbor nije hteo da se ispruži za nove uniforme.

Starijim učenicima je dozvoljeno da tumaraju do zvo- na, ali su prvaci saterani u slušaonicu. Delimo se po klanovima: Znojničari, Ekskluzivci, Autistični genijalci, Navijačice, Klošari, Evrođubre, Budući američki fašisti, Ribetine, Marte, Napaćeni umetnici, Glumci, Gotičari, Frikovi. Ja sam bez klana. Poslednje nedelje avgusta protraćila sam na gledanje loših crtaća. Nisam išla u tržni centar, na jezero ili bazen, niti sam odgovarala na telefonske pozive. Krenula sam u srednju školu s pogrešnom frizurom, pogrešnom odećom, pogrešnim stavom. I nemam nikoga s kim mogu da sedim.

Ja sam Odbačena.

Nema svrhe da tražim svoje bivše drugarice. Naš klan Seljančure raspao se i njegove ostatke su apsorbovale rivalske grupe. Nikol lenčari u Znojničarima, koji upoređuju ožiljke s letnjih sportskih događanja. Ajvi leluja između Napaćenih umetnika s jedne strane i Glumaca s

druge. Ona je dovoljno jaka ličnost da putuje s dva čopora. Džesika se odselila u Nevadu. Nikakav važan gubitak. Ona je i inače uglavnom bila Ajvina drugarica.

Deca iza mene se smeju tako bučno da znam da se smeju meni. Ne mogu da se savladam. Okrećem se. To je Rejčel, okružena gomilom klinaca u odeći koja sasvim sigurno nije iz Tržnog centra *Istsajd*. Rejčel Bruin, moja bivša najbolja drugarica. Pilji u nešto iznad mog levog uva. Reči mi se penju uz grlo. To je devojka koja se zlopatila u izviđačima sa mnom, koja me je naučila da plivam, koja je razumela sve ono oko mojih roditelja, koja nije ismevala moju sobu. Ako postoji iko u celoj galaksiji kome crkavam da kažem šta se stvarno desilo, to je Rejčel. Grlo mi gori.

Njen pogled se na sekund sreće s mojim. „Mrzim te“, nemo oblikuje reči. Okreće mi leđa i smeje se sa svojim prijateljima. Grizem usnu. Neću da mislim na to. Bilo je ružno, ali je gotovo, i neću da mislim na to. Usna mi malo krvvari. Ima ukus metala. Moram da sednem.

Stojim u prolazu na sredini svečane sale, ranjena zebra u specijalnom dodatku *Nacionalne geografije*, tražeći nekoga, bilo koga, pored koga bih sela. Grabljivac se približava: sive kratko podšišane kose, s pištaljkom oko vrata koja je šira od njegove glave. Verovatno nastavnik društvenih nauka, angažovan da predaje tu krvavu disciplinu.

Gospodin Vrat: „Sedi.“

Grabim sedište. Još jedna ranjena zebra se okreće i smeši mi se. U ustima ima fiksnu od bar pet hiljadarki, ali zato ima i opasne cipele. „Ja sam Heder iz Ohaja“, kaže ona. „Nova sam ovde. A ti?“ Nemam vremena za odgovor. Svetla se prigušuju i indoktrinacija počinje.

Prvih deset laži koje ti kažu u srednjoj školi

1. Mi smo ovde da vam pomognemo.
2. Imaćete dovoljno vremena da stignete do svoje učionice pre nego što se oglasi zvono.
3. Pravila oblačenja će biti striktno primenjivana.
4. Pušenje nije dozvoljeno na teritoriji škole.
5. Naš fudbalski tim će osvojiti šampionat ove godine.
6. Očekujemo više od vas koji ste ovde.
7. Školski psiholozi su uvek spremni da vas saslušaju.
8. Vaš raspored je napravljen na osnovu vaših ličnih potreba.
9. Kombinacija koja otključava vaš ormarić poznata je samo vama.
10. Ovo će biti godine kojih ćete se rado prisećati.

Moj prvi čas je biologija. Ne mogu da nađem kabinet i popijem prvi ukor zbog tumaranja hodnikom. Sada je 8.50. Još samo 699 dana i 7 tromesečja do mature.

NAŠI NASTAVNICI SU NAJBOLJI...

Moja nastavnica engleskog nema lice. Tanka, raščupana kosa pada joj na ramena. Kosa joj izbija crna do ušiju, a onda je neonski narandžasta do kuštravih krajeva. Ne mogu da prelomim da li je frizer mrzi ili radi na metamorfozi u leptira jarkih boja. Zovem je Kosata.

Kosata troši dvadeset minuta na proveru toga ko je prisutan zato što neće da pogleda u nas. Glavu drži pognutu

nad katedrom tako da joj kosa pada ispred lica. Ostatak časa provodi pišući po tabli i obraćajući se zastavi o tome koju lektiru treba pročitati. Hoće da svakodnevno vodimo svoj školski dnevnik, ali obećava da ga neće čitati. Ja pišem o tome kako je ona uvrnuta.

Dnevnike imamo i iz društvenih nauka. Mora da je škola dobila te dnevnike po povoljnoj ceni. Učimo američku istoriju po deveti put za devet godina. Još jedna provera snalaženja na mapi, jedna nedelja američkih urođenika, Kristifor Kolumbo na vreme za Kolumbov dan, hodočašće pre Dana zahvalnosti. Svake godine kažu da ćemo stići do današnjih dana, ali se uvek zaglavimo sa industrijskom revolucijom. Stigli smo do Prvog svetskog rata u sedmom razredu – ko je znao da je postojao rat u celom svetu? Treba nam više praznika da bismo nastavnike društvenih nauka zadržali na pravom putu.

Moj nastavnik društvenih nauka je gospodin Vrat, isti onaj koji me je režanjem naterao da sednem u amfiteatru. Seća me se s ljubavlju. „Tebe sam zapazio. Sedi u prvu klupu.“

Baš lepo što i ja vas opet vidim. Kladim se da pati od posttraumatskog stresnog poremećaja. Vijetnam ili Irak – jedan od tih TV ratova.

U ŽIŽI

Svoj ormarić sam našla posle društvenih nauka. Brava malo zaglavљуje, ali sam ga otvorila. Skačem u reku učenika koji idu na ručak posle časova i plivam niz hodnik do kantine.

Dovoljno sam upućena da ne ponesem ručak prvog dana srednje škole. Nikad se ne zna šta će biti prihvatljivo ponašanje. Smeđe papirne kese – skromni podsetnik na daleka predgrađa ili neizostavni znak onih koji prate poslednji krik mode? Termo-torbica sa ručkom – super način za očuvanje planete ili znak preterano brižne majke? Kupovina je jedino rešenje. A to mi daje i vremena da skeniram kantinu u potrazi za druželjubivim licem ili nenametljivim čoškom.

Toplo jelo za ručak je ćurka s podgrejanim pireom i umakom, mlitavo zeleno povrće i kolačić. Nisam sigurna kako da poručim bilo šta drugo, pa samo guram poslužavnik dalje, puštajući onima koji sipaju ručak da ga napune. Ovaj stariji učenik ispred mene od jedno dva i po metra nekako je dobio tri čizburgera, pomfrit i dve čokoladne bananice, a nije progovorio ni reč. Neka vrsta Morzeove azbuke očima, možda. Moram to bolje da proučim. Sledim Košarkašku Motku u kantinu.

Vidim nekoliko drugova – ljudi za koje sam nekada mislila da su mi prijatelji – ali oni skreću pogled. Misli brzo, misli brzo. Eno nove devojke, Heder, kako čita kraj prozora. Mogla bih da sednem naspram nje. Ili bih mogla da otpuzim iza kante za otpatke. Ili bih možda mogla da istresem svoj ručak pravo u kantu i produžim pravo ka izlazu.

Košarkaška Motka maše stolu punom prijatelja. Naravno. Košarkaška ekipa. Svi ga psuju – bizarno pozdravljanje koje praktikuju atletski nastrojani tipovi s bubuljicama. On se smeši i dobacuje bananicu. Pokušavam da ga zaobiđem.

Tup! Gomila krompira i umaka me pogađa pravo posred grudi. Sav razgovor zamire dok cela trpezarija zuri, moje lice prlji njihove mrežnjače. Biću doveka poznata kao „devojka koja je zakucana krompirom prvog dana“. Košarkaška Motka se izvinjava i govori nešto, ali četiri

stotine ljudi praska u smeh, a ne umem da čitam s usana. Šutiram svoj poslužavnik i palim ka vratima.

Tako brzo odjurim iz trpezarije da bi me atletski trener vrbovao za univerzitet da se zatekao u blizini. Ali ne, gospodin Vrat pazi na red u kantini. A gospodin Vrat ne vidi svrhu postojanja devojaka koje mogu da pretrče sto metara za manje od deset sekundi, osim ako su voljne da to učine ne ispuštajući loptu za američki fudbal.

Gospodin Vrat: „Ponovo se srećemo.“

Ja:

Da li bi slušao: „Moram da odem kući da se presvućem“, ili: „Jeste li videli šta je onaj mamlaz uradio?“ Nema šanse. Ne otvaram usta.

Gospodin Vrat: „Kuda to misliš da odeš?“

Ja:

Lakše je ne reći ništa. Začepi gubicu, umukni, zaveži. Laž su sve one gluposti koje slušaš na televiziji o komuniciranju i izražavanju osećanja. Niko stvarno ne želi da čuje šta imaš da kažeš.

Gospodin Vrat upisuje belešku u svoj notes. „Znao sam da si problematična čim sam te ugledao. Predajem ovde dvadeset četiri godine i tačno znam šta se dešava u dečjoj glavi samo na osnovu gledanja u oči. Neće biti više upozorenja. Upravo si zaradila opomenu zbog lutanja hodnicima bez propusnice.“

UTOČIŠTE

Likovno dolazi posle ručka kao što san sledi noćnu moru. Učionica je na udaljenom kraju zgrade i ima duge prozore

okrenute jugu. Nema baš mnogo sunca u Sirakuzi, pa je likovni kabinet projektovan tako da hvata što je moguće više svetla. Prašnjav je na neki čisto-prljavi način. Pod je prekriven slojevima osušenih fleka od boje, zidovi izlepljeni skicama izmučenih tinejdžera i debele štenadi, police pretrpane glinenim posudama. S radija se čuje moja omiljena stanica.

Gospodin Friman je ružan. Veliko matoro telo skakavca, nalik tipu iz cirkusa koji hoda na štulama. Nos mu je kao kreditna kartica utisnuta između očiju. Ali nam se smeši dok ulazimo u učionicu.

Nagnut je nad grnčarskim točkom, ruke su mu blatnjavocrvene. „Dobro došli na jedini predmet koji će vas naučiti kako da preživite“, kaže. „Dobro došli na umetnost.“

Sedam u klupu blizu katedre. Ajvi je sa mnom u grupi na ovim časovima. Ona sedi pored vrata. Ne prestajem da piljim u nju, pokušavajući da je nateram da me pogleda. To se dešava u filmovima – ljudi mogu da osete kad drugi zure u njih i prosto moraju da se okrenu i nešto kažu. Ali Ajvi ima veoma snažno polje, ili moj laserski vid nije tako prodoran. Neće da pogleda ka meni. Volela bih da sedim s njom. Ona se razume u umetnost.

Gospodin Friman isključuje točak i uzima parče krede ne perući ruke. „DUŠA“, piše on po tabli. Glina mrlja reč kao sasušena krv. „Ovde možete naći svoju dušu ako se usudite. Ovde možete dotaći onaj deo sebe koji se nikada ranije niste usudili da pogledate. Ne dolazite ovamo da tražite da vam pokažem da nacrtate lice. Od mene tražite da vam pomognem da pronađete vetar.“

Krišom virim iza sebe. Telegraf obrva brzo otkucava. Ovaj tip je otkaćen. Mora da to vidi, mora da zna šta

mislimo. Nastavlja da priča. Kaže da ćemo diplomirati znajući kako da čitamo i pišemo jer ćemo provesti milion sati učeći da čitamo i pišemo. (Mogla bih da se prepirem oko toga.)

Gospodin Friman: „Zašto da vreme ne utrošite na likovnu umetnost: slikanje, vajanje, crtanje ugljem, vodenim bojama, uljanim? Da li su reči ili brojevi važniji od slika? Ko je odlučio da je tako? Da li vas algebra dira do suza?“ (Dižu se ruke jer neki misle da traži odgovor.) „Može li prisvojni pridev izraziti osećanja u vašem srcu? Ako sada ne naučite umetnost, nikada nećete naučiti da dišete!!!“

Ima još. Za nekoga ko vrednost reči dovodi u pitanje, on ih sigurno puno koristi. Isključujem se na neko vreme i vraćam se kada drži podignut ogroman globus kojem nedostaje pola severne hemisfere. „Može li neko da mi kaže šta je ovo?“, pita on. „Globus?“, pokušava neki glas otpozadi. Gospodin Friman koluta očima. „Da nije to neka skupa skulptura koju je neki učenik ispustio pa morao za nju da plati iz svog džepa ili ga ne bi pustili da maturira?“, pita još neko.

Gospodin Friman uzdiše. „Bez mašte. Koliko vam je, trinaest godina? Četrnaest? Već ste im dopustili da svu kreativnost isisaju iz vas! Ovo je jedan stari globus koji sam koristio da ga moje ćerke šutiraju naokolo po mom ateljeu kada je bilo suviše mokro da se igraju napolju. Jednog dana je Dženi proterala stopalo kroz Teksas, a Sjedinjene Američke Države su se smrvile u more. I *voilà* – eto ideje! Ova polomljena lopta se može koristiti da se iskažu tako moćne vizije – možete je naslikati s ljudima koji beže iz te rupe, sa psom vlažne njuške koji žvaće Aljasku – mogućnosti su beskrajne. Gotovo da ih je previše, ali ste vi dovoljno važni da vam ih dam.“

A?

„Svako od vas će uzeti komad papira iz globusa.“ Šeta po učionici tako da možemo da izvučemo crvene papiriće iz centra sveta. „Na papiriću ćete naći jednu reč, ime nekog objekta. Nadam se da će vam se dopasti. Ostatak godine ćete provesti učeći kako da taj objekat pretvorite u umetničko delo. Vajaćete ga. Skiciraćete ga, praviti od papirne kaše, dubiti ga. Ako nastavnik informatike ove godine govori sa mnom, možete da upotrebite laboratoriju za dizajniranje pomoću računara. Ali postoji začkoljica – do kraja godine morate da smislite kako da ostvarite da vaš objekat govori nešto, izražava neko osećanje, kaže nešto svakome ko ga pogleda.“

Neki stenju. Moj stomak se komeša. Može li stvarno da nas pusti da to radimo? Zvuči kao nešto preterano zabavno. Zaustavlja se kraj moje klupe. Zavláčim ruku do dna globusa i izvlačim svoj papirić. „Drvo.“ Drvo? To je previše lako. Naučila sam kako da crtam drvo u drugom razredu. Krećem da uzmem još jedan papirić. Gospodin Friman odmahuje glavom. „Ej, ej, ej“, kaže on. „Upravo si odabrala svoju sudbinu, to ne možeš da promeniš.“

Izvlači kofu gline ispod grnčarskog točka, kida lopte veličine šake i baca po jednu svakome od nas. Onda uključuje radio i smeje se. „Dobro došli na odiseju.“

ESPAÑOL

Moja nastavnica španskog će pokušati da progura celu godinu bez obraćanja na engleskom. To je i zabavno i korisno – olakšava nam da je ignorišemo. Komunicira

prenaglašenim gestikuliranjem i glumom. To je kao da nam drže nastavu u glupiranju. Ona izgovara rečenicu na španskom i oslanja nadlanicu na čelo. „Imate temperaturu!“, dovikuje neko iz odeljenja. Odrično odmahuje glavom, i ponavlja gest. „Smoreni ste!“ Ne. Izlazi u hodnik, a onda uleće u učionicu, delujući užurbano i rasejano. Okreće se ka nama, glumi da je iznenađena što nas vidi, a onda ponavlja ono sa nadlanicom na čelu. „Izgubili ste se!“ „Ljuti ste!“ „U pogrešnoj ste školi!“ „U pogrešnoj ste državi!“ „Na pogrešnoj ste planeti!“

Pokušava još jednom i lupa se tako jako po čelu da se malo zanese. Čelo joj je ružičasto koliko i ruž za usne. Pogađanje se nastavlja. „Ne možete da poverujete da je toliko dece u odeljenju!“ „Zaboravili ste španski!“ „Imate migrenu!“ „Dobićete migrenu ako ne shvatimo o čemu je reč!“

U očajanju ispisuje na tabli rečenicu na španskom: *Me sorprende que estoy tan cansada hoy*. Niko ne zna šta to znači. Ne razumemo španski – zato i jesmo ovde. Konačno, neki pametnjaković izvlači špansko-engleski rečnik. Ostatak časa provodimo pokušavajući da prevedemo rečenicu. Kada se začuje zvono, stigli smo do: „Utrošite dan na iznenađenje.“

KUĆA. POSAO

Uspevam da preguram prve dve nedelje u školi bez ozbiljnijeg nervnog sloma. Heder iz Ohaja sedi sa mnom za ručkom i često me zove da popričamo o domaćem iz engleskog. Ona može da priča satima. Sve što treba da

uradim jeste da gurnem slušalicu u uvo i da povremeno kažem „aha“ dok surfujem po internetu. Rejčel i svi drugi koje poznajem devet godina nastavljaju da me ignorišu. Puno se na mene naleće u hodniku. Nekoliko puta su mi udžbenici slučajno istrgnuti iz ruku i bačeni na pod. Pokušavam da ne mislim o tome. Moraće da prestane, kad-tad.

Na početku je mama prilično redovno spremala nešto za ručak uveče i ostavljala to u frižideru, ali sam znala da će i tome doći kraj. Kući se vraćam i zatičem poruku: „Pica. 555-4892. Ovog puta daj manji bakšiš.“ Uz poruku je zakačena novčanica od 20 dolara. Moja porodica ima dobar sistem. Komuniciramo pomoću poruka na šanku u kuhinji. Napišem kad mi treba neka sitnica za školu ili vožnja do tržnog centra. Oni pišu kada će se vratiti kući s posla i ako treba nešto da odmrznem. Šta više ima tu da se kaže?

Mama opet ima problema sa osobljem. Moja majka je šefica u *Efertsu*, prodavnici odeće u centru grada. Njen gazda joj je ponudio da upravlja ogrankom u tržnom centru, ali nije to htela. Mislim da voli da posmatra reakcije kada kaže da radi u centru grada. „Zar se ne plašiš?“, pitaju ljudi. „Ja tamo ne bih radio ni za živu glavu.“ Mama uživa u tome da radi stvari kojih se drugi plaše. Mogla je da bude i krotiteljka zmija.

Ali joj ta lokacija u centru otežava nalaženje ljudi koji bi radili za nju. Svakodnevne krađe, propaliteti koji zapišavaju ulaz i povremene oružane pljačke obeshrabruju one koji traže posao. Razmislite malo. Prošle su tek dve nedelje septembra, a ona već misli na Božić. Njoj su u mislima plastične pahuljice i Deda Mrazovi u crvenom filcu. Ako ne može da nađe dovoljno osoblja ni za septembar, biće u ozbiljnom problemu kada krene udarna sezona.

Poručujem svoj ručak za 15.10 i jedem ga na belom kauču. Ne znam koga je od roditelja uhvatio napad kada su kupili taj kauč. Trik sa klopanjem na njemu jeste da se musava strana jastuka okrene gore. Taj kauč ima dve ličnosti: „Melinda inhalira kulen i pečurke“ i „Niko nikada ne jede u dnevnoj sobi, draga moja“. Žvaćem i gledam TV dok se ne začuje tatin džip na prilazu kući. Vup, vup, vup – prevrćem jastuke da pokažu svoje lepe bele obraze i jurim na sprat. Dok ćale otključa kuću, sve izgleda onako kako voli da vidi, a ja sam isparila.

Moja soba pripada nekom nepoznatom. Ona je ogledalo toga ko sam bila u petom razredu. Prošla sam kroz sumanutu fazu kada sam mislila da ruže treba da budu svuda i da je ružičasta fantastična boja. Za to je kriva Rejčel. Ona je preklinjala svoju mamu da je pusti da preuredi svoju sobu, pa smo obe završile s novim sobama. Nikol je odbila da stavi glupu platnenu prekrivku preko noćnog ormarića, a Ajvi je na svoj način nadmašila sve ostale, kao i uvek. Džesika je svoju uredila na temu pustinje i kauboja. Moja je ostala zaglavljena u sredini, sve pomalo pokradeno od ostalih. Jedine stvari koje su zaista moje jesu plišani zec iz perioda kada sam bila mala i krevet s baldahinom. Bez obzira na to koliko me je zadirkivala Nikol, baldahin nisam htela da skinem. Razmišljam o tome da zamenim ružičaste tapete, ali onda će se mama uključiti i tata će premeravati zidove i njih dvoje će se svađati oko boje zida. Ionako ne znam kako hoću da izgleda.

Domaći zadatak ne dolazi u obzir. Moj krevet šalje ozbiljne signale za dremku. Ne mogu da odolim. Čupavi jastuci i topli pokrivač jači su od mene. Nemam izbora osim da se zavučem ispod njega.

Čujem da tata uključuje televizor. Klang, klang, klang – ispušta kocke leda u čašu sa debelim dnom i naliva nešto žestoko. Otvara mikrotalasnu – zbog pice, pretpostavljam – treska je da se zatvori, a onda zapišti tajmer. Uključujem radio da bi znao da sam kod kuće. Neću stvarno da spavam. Imam ovo mesto za oporavak, za zadržavanje na putu ka snu, gde mogu da ostanem satima. Nije potrebno ni oči da sklopim, samo da ostanem sigurna pod pokrivačem i da dišem.

Tata pojačava zvuk televizora. Onaj voditelj se dernja: „Petoro mrtvih u požaru kuće! Napadnuta mlada devojka! Sumnja se na tinejdžere u napadu na benzinsku pumpu!“ Grickam krasticu na donjoj usni. Tata prebacuje s kanala na kanal, gledajući iste priče iznova i iznova.

Posmatram se u ogledalu na drugom kraju sobe. Uh. Kosa mi je potpuno skrivena ispod pokrivača. Tražim prepoznatljive oblike na svom licu. Mogu li da stavim lice na moje drvo, poput šumske vile iz grčke mitologije? Dva oka nalik blatnjavim krugovima ispod crnih crtica od obrva, nozdrve slične svinjskoj njušci i izgrizeni užas od usta. To definitivno nije lice šumske vile. Ne mogu da prekinem da grickam usne. Kao da moja usta pripadaju nekom drugom, nekome koga i ne poznajem.

Dižem se iz kreveta i skidam ogledalo. Stavljam ga pozadi u svoj plakar, okrenuto ka zidu.

NAŠ NEUSTRAŠIVI VOĐA

Skrivam se u kupatilu, čekajući da se teren raščisti. Virkam kroz vrata. Direktor Direktor je spazio još jednog grešnog učenika u hodniku.

Direktor Direktor: „Gde je vaša propusnica za kasnije zadržavanje, gospodine?“

Grešni Učenik: „Upravo sam pošao po nju.“

DD: „Ali ne možete biti u hodniku bez propusnice.“

GU: „Znam, zato sam se unervozio. Zato moram da požurim i uzmem propusnicu.“

Direktor Direktor zastaje sa izrazom lica kao Patak Dača kad ga zezne Dugouško.

DD: „Pa požuri onda i uzmi tu propusnicu.“

Grešni Učenik žuri niz hodnik mašući i smešeći se. Direktor Direktor odlazi na suprotnu stranu, premotavajući ceo razgovor u mislima, pokušavajući da utvrdi gde je pogrešio. Analiziram to i smejem se.

FIZIČKO

Fizičko treba zabraniti. Ono je ponižavajuće.

Moj ormarić u svlačionici je najbliži vratima, što znači da moram da se presvlačim u boksu za tuširanje. Heder iz Ohaja ima ormarić do mog. Ona svoju opremu za fizičko nosi ispod odeće. Posle fizičkog skida šorc, ali uvek ostavlja jednu potkošulju na sebi. Zbog toga sam zabrinuta za devojkice iz Ohaja. Da li sve obavezno nose potkošulje?

Nikol je jedina preostala devojkica koju znam na fizičkom. U našem starom klanu nas dve nikada nismo bile naročito bliske. Zamalo nešto da mi kaže kada je škola počinjala, ali je umesto toga spustila pogled i ponovo vezala najke. Nikol ima najduži ormarić u diskretnoj, mirišljivoj niši zato što je u fudbalskom timu. Njoj ne smeta da se presvlači na javnom mestu. Ona menja čak i brus,

nosi jedan sportski za ostale časove, a drugi za fizičko. Nikada ne pocrveni niti se okreće da bi se sakrila, prosto se presvuče. To mora da je neki fazon. Ako ste tako snažni, nije vas briga ako ljudi komentarišu vaše sise ili zadnjicu.

Kasni je septembar i aktivira se naš tim za hokej na travi. Hokej na travi je blatnjav sport, koji se igra samo u mokrim, oblačnim danima kada kao da će da počne sneg. Ko li je to izmislio? Nikol je nezaustavljiva u hokeju na travi. Juri niz polje tako brzo da stvara talas uzburkane kaljuge, koji isprska svakog ko joj se nađe na putu. Nešto izvede ručnim zglobom i lopta se nađe u голу. Ona se smeška i trči polako ka krugu u centru.

Nicol može da uradi bilo šta što uključuje loptu i pištaljku. Košarka, softbol, lakros, američki fudbal, fudbal, ragbi. Bilo šta. I radi to s lakoćom. Dečaci je gledaju da nauče kako da bolje igraju. A nije naodmet ni što je slatka. Okrnjila je jedan zub prošlog leta u nekakvom znojničarskom kampu. Zbog čega izgleda još ljupkije.

Nastavnici fizičkog imaju posebno mesto u svojim srcima za Nicol. Ona pokazuje Potencijal. Gledaju u nju i vide osvojena buduća prvenstva države. Povećanje plata. Jednog dana je postigla 35 golova pre nego što je moj tim zapretio da će otići sa igrališta. Nastavnik fizičkog joj je dao da bude sudija. Ne samo da je moj tim pobedio već su četiri devojke završile s povredama kod medicinske sestre. Ona pripada sportskoj školi „igraj do smrti ili sakaćenja“.

Da nije njenog stava, lakše bi se izašlo na kraj sa svim tim. Sa šugavim ormarićem koji sam dobila, s Heder koja se muva oko mene kao moljac, hladnim jutrima u blatu u kojima posmatram Nicol, Ratničku Princezu, kako sluša tirade trenera – prosto bih to mogla da prihvatim i

produžim dalje. Ali Nikol je tako druželjubiva. Ona priča čak i s Heder iz Ohaja. Rekla je Heder gde da kupi štitičnik za zube da joj proteza ne iseče usne ako je pogodi lopta. Heder sada hoće da kupi sportski brus. Nikol prosto nije kučka. Bilo bi toliko lakše mrzeti je da jeste.

PRIJATELJI

Rejčel je sa mnom u kupatilu. Brišite to. *Rakel* je sa mnom u kupatilu. Promenila je ime. *Rakel* iznova polaže pravo na svoje evropsko nasleđe time što visi s učenicima koji su došli preko međunarodne razmene. Posle pet nedelja škole može da psuje na francuskom. Nosi iscepane crne čarape i ne brije se ispod pazuha. Mlati rukama dok priča i hvatate sebe kako pomišljate na mlade šimpanze.

Ne mogu da verujem da mi je ona bila najbolja prijateljica.

U kupatilu sam i pokušavam da ponovo stavim kontaktna sočiva. Ona razmazuje maskaru ispod očiju da bi izgledala umorno i iznureno. Pomišljam da pobegnem da me ne bi opet urokljivo pogledala, ali Kosata, moja nastavnica engleskog, patrolira hodnikom, a ja sam zaboravila da odem na njen čas.

Ja: „Ćao.“

Rakel: „Mmm.“

Šta sad? Biću potpuno, apsolutno kul, kao da se ništa nije desilo. Misli na led. Misli na sneg.

Ja: „Kako je?“ Pokušavam da stavim sočiva i ubadam se u oko. Vrlo kul.

Rakel: „Hm.“ Njoj maskara upada u oko i ona ga trlja, razmazujući maskaru po licu.

Neću da budem kul. Hoću da je šćepam za vrat i prodrmam je i vrištim na nju da prestane da me tretira kao poslednje đubre. Nije se potrudila ni da sazna istinu – kakva je to prijateljica? Kontaktno sočivo mi se presavija ispod kapka. Suze naviru u mom desnom oku.

Ja: „Jao.“

Rakel [Frkće. Odmiče se od ogledala, okreće glavu s jedne strane na drugu da bi se divila crnom neredu koji izgleda kao da joj se guska uneredila preko jagodica]: „*Pas mal.*“

Stavlja žvaku u obliku cigarete između usana. Rakel očajnički želi da puši, ali ima astmu. Započela je novu modu, koja nije zabeležena među učenicima prvog razreda. Žvake-cigarete. Učenici na međunarodnoj razmeni to obožavaju. Još malo pa će početi da pije crnu kafu i čita knjige bez slika.

Jedna učenica iz međunarodne razmene povlači vodu i izlazi iz ve-cea. Izgleda kao supermodel i ime joj je nešto kao Greta ili Ingrid. Da li je Amerika jedina zemlja s debeljuškastim tinejdžerima? Ona govori nešto na stranom jeziku, i Rakel se smeje. Majke ti, kao da je pa razumela.

Ja:

Rakel duva dim žvake-cigarete meni u lice. Oduvava me. Pljusnuta sam kao vruća palačinka na pod kuhinje. Nijednoj od njih se toalet-papir nije zalepio za obuću. Gde je tu pravda?

Potrebna mi je nova drugarica. Potrebna mi je druga-rica, tačka. Ne prava drugarica, ništa blisko, ne razmena odeće niti spavanje jedne kod druge s beskrajnim naklapanjem. Samo pseudodrugarica, drugarica za jednokratnu upotrebu. Drugarica kao saučesnica. Tek toliko da se ne osećam i ne izgledam glupo.

Moj zapis u dnevnik za taj dan: „Studenti na međunarodnoj razmeni uništavaju moju zemlju.“

HEDERIZACIJA

Dok se vozimo kući Hederinim autobusom, ona pokušava da me natera da se pridružim nekoj sekciji. Ona ima Plan. Hoće da se učlanimo u pet sekcija, po jednu za svaki dan u nedelji. Problematični deo je izbor sekcija u kojima su Pravi ljudi. Latinska sekcija ne dolazi u obzir, kao ni kuglaška. Heder zapravo voli kuglanje – to je bila bitna stvar u njenoj staroj školi – ali videla je našu kuglanu i mogla da se uveri da Pravi ljudi neće kročiti tamo.

Kad stignemo do Hederine kuće, njena majka nas dočekuje na vratima. Hoće da čuje sve o tome kako nam je prošao dan, koliko dugo živim u gradu i postavlja mala usputna pitanja o mojim roditeljima da bi mogla da izvuče zaključak da li sam od onih drugarica kakve želi za svoju ćerku. Ne smeta mi. Mislim da je simpatično što brine.

Ne možemo da odemo u Hederinu sobu jer je dekorateri nisu završili. Naoružane činijom narandžastih kokica i dijetalnih bezalkoholnih pića, povlačimo se u podrum. Dekorateri su prvo tamo završili. Teško biste pogodili da je reč o podrumu. Prekriven je tepihom lepšim od onog koji mi imamo u dnevnoj sobi. Gigantski televizor blešti u uglu, a tu je i sto za bilijar i oprema za vežbanje. Čak i ne miriše kao podrum.

Heder skače na traku za trčanje i vraća se smišljaju koncepta. Nije završila sa inspekcijom društvene scene *Merivedera*, ali misli da bi Internacionalni klub

i Odabrani hor bili dobra mesta za početak. Možda bi trebalo da se probamo u mjuziklu. Uključujem televizor i jedem njene kokice.

Heder: „Šta treba da uradimo? Gde hoćeš da se učlanimo? Možda bi trebalo da držimo časove osnovcima.“ Povećava brzinu trake za trčanje. „Šta je s tvojim prijateljicama od prošle godine? Zar ne poznaješ Nikol? Ali ona je dobra u svim onim sportovima, zar ne? Nikad ne bih mogla da se bavim sportom. Stalno padam. Šta bi ti?“

Ja: „Ništa. Sekcije su glupost. Hoćeš li kokice?“

Ponovo povećava brzinu trake i prelazi u sprint. Traka je toliko bučna da jedva čujem televizor. Heder mi preti prstom. Držanje po strani je uobičajena greška koju prave učenici prve godine, kaže ona. Ne treba da se plašim. Treba da se uključim, postanem deo škole. To je ono što svi popularni rade. Isključuje traku za trčanje i briše čelo debelim peškirom koji visi sa strane na mašini. Posle nekoliko minuta hlađenja, skače s naprave. „Sto kalorija“, hvališ se. „Hoćeš da probaš?“

Uzdrhtim i dajem joj činiju s kokicama. Ona pruža ruku pored mene i uzima olovku s ljubičastom kičankom *Merivedera* sa stočića. „Moramo da napravimo plan“, svečano izgovara. Iscrtava četiri polja, po jedno za svako tromesečje, a onda piše „CILJEVI“ u svako polje. „Nikuda nećemo stići ako ne znamo šta su nam ciljevi. Svi tako kažu, i to je potpuno tačno.“ Otvara limenku svog pića. „Koji su tvoji ciljevi, Mel?“

Nekada sam bila kao Heder. Zar sam se toliko promenila u dva meseca? Ona je vesela, energična, u dobroj formi. Ima lepu mamu i strava televizor. Ali je nalik kućetu

koje vam uporno skače u krilo. Večito me prati niz hodnik pričajući dvesta na sat.

Moj cilj je da odem kući i odremam.

ZAVLAČENJE U JAZBINU

Juče me je Kosata pokupila iz prostorije za učenje i naterala me da u njenom kabinetu napišem domaći zadatak „koji nedostaje“. (Pravila je usplahirene zvuke zabrinutosti i pominjala sastanak s mojim roditeljima. Ne valja.) Niko se nije potrudio da mi kaže da je prostorija namenjena učenju danas biblioteka. Dok sam uspela da je nađem, čas je gotovo pri kraju. Mrtva sam. Pokušavam to da objasnim bibliotekarki, ali uporno mucam i ništa ne ispada kako treba.

Bibliotekarka: „Smiri se, smiri se. U redu je. Nemoj da se uzrujavaš. Ti si Melinda Sordino, je l' tako? Ne brini. Upisaću da si prisutna. Stani da ti objasnim kako to funkcioniše. Ako misliš da ćeš kasniti, samo od nastavnika zatraži propusnicu za kašnjenje. Vidiš? Nema potrebe za plakanjem.“

Ona pruža zeleno blokče – kartice za lako izbavljanje iz zatvora. Smešim se i pokušavam da nekako kažem „hvala“, ali ne mogu ništa da izgovorim. Ona misli da su me prevladale emocije što me nije sredila. Prilično tačno. Nema vremena za dremanje, pa uzimam na pozajmicu gomilu knjiga da usrećim bibliotekarku. Možda ću neku i pročitati.

Moja briljantna ideja se nije rodila baš tu i u tom času. Ona se rađa dok me gospodin Vrat prati po kantini, zahtevajući moj domaći zadatak „Dvadeset načina na koje su Irokezi preživljavali u šumi“. Pravim se da ga ne vidim.

Presecam red za ručak, obilazim oko jednog para i odlazim ka vratima, produžavam niz hodnik. Gospodin Vrat zastaje i prekida poteru. Krećem ka krilu za učenike četvrte godine.

Sada sam na stranom terenu gde nikada ranije nije kročila noga učenika prve godine. Nemam vremena da brinem o pogledima koji me prate. Mogu da čujem gospodina Vrata. Skrećem iza ugla, otvaram vrata i stupam u mrak. Držim kvaku, ali se gospodin Vrat ne hvata za nju. Čujem kako se njegove noge vuku niz hodnik. Pipam po zidu pored vrata dok ne nađem prekidač. Nisam nabasala na učionicu; to je stara ostava za čistače, koja smrdi na ukiseljene sušere.

Zadnji zid ima ugrađene police, na kojima su prašnjavi udžbenici i nekoliko flaša štirka. Flekava fotelja i starinski sto vire iza zbirke krpa i metli. Naprslo ogledalo nakrivljeno visi iznad sudopere pune mrtvih bubašvaba sa sve paučinom. Slavine su toliko zarđale da se ne mogu odvrtnuti. Nijedan čistač već dugo nije kulirao u ovoj ostavi. Imaju novu sobu za boravak i držanje potrepština pored rampe za istovar. Sve devojčice je izbegavaju zbog toga kako nas posmatraju i zvižduću za nama dok prolazimo. Ostava je napuštena – nema svrhu ni ime. To je savršeno mesto za mene.

Kradem blok propusnica za kašnjenje sa stola Kosate. Osećam se mnogo, mnogo bolje.

UNIŠTAVANJE ĐAVOLA

Ne samo da će mi priredba povodom početka godine omogućiti da preskočim algebru već će biti i odlična prilika da sredim svoju ostavu. Donela sam nekoliko sušera